

Jolanta Małgorzata Marszałska

(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Poland)

<https://orcid.org/0000-0002-5112-5984>









e-mail: jmmarszalska@wp.pl

Zaginione piętnastowieczne księgi ze zbiorów sufragana płockiego Piotra Lubarta (ok. 1470–1530)

*Lost Books from the Collection of the Suffragan
of Płock Piotr Aurifaber Lubart (c. 1470–1530)*

ABSTRACT

Thanks to the surviving records compiled before 1939 in the Seminary Library in Płock, we can today reconstruct with a high degree of accuracy the book collection of Piotr Lubart, the Renaissance suffragan of Płock who worked with Bishop Erazm Ciołek and Andrzej Krzycki. The analysis of this already small collection (which has reduced considerably over the centuries) reflects the education he received at Krakow's Alma Mater under the guidance of Jakub of Gostynin, as well as the interest and need to study the books he acquired during his life and various ecclesiastical functions. The books that he collected during his life are also a significant contribution to completing the biographical

PUBLICATION INFO			
		 UMCS <small>UNIWERSYTET KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO</small>	e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060
			
THE AUTHOR'S ADDRESS: Jolanta Małgorzata Marszałska, the Institute of History of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, 1/3 Wóycickiego Street, building 23, Warsaw 01-938, Poland			
SOURCE OF FUNDING: Statutory Research of the Institute of History of the Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw			
SUBMITTED: 2023.02.15	ACCEPTED: 2023.05.06	PUBLISHED ONLINE: 2023.07.20	
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh		EDITORIAL COMMITTEE E-mail: reshistorica@umcs.pl	
 DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS		 ERIH PLUS <small>EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES</small>	

profile of a high-ranking clergyman who held the post of suffragan in one of the oldest dioceses in former Poland – in Płock in Mazovia.

Key words: Piotr Aurifaber Lubart, incunabula, library, cathedral, Płock

STRESZCZENIE

Dzięki ocalałym zapisom sporządzonym przed 1939 r. w Bibliotece Seminaryjnej w Płocku możemy dzisiaj odtworzyć z dużym prawdopodobieństwem księgozbiór po Piotrze Lubarcie, renesansowym sufraganie płockim współpracującym kolejno z biskupem Erazmem Ciołkiem i Andrzejem Krzyckim. Analiza tego już niewielkiego zbioru (w ciągu wieków znacznie się zmniejszył) jest odzwierciedleniem wykształcenia, jakie odebrał w krakowskiej Alma Mater pod kierunkiem Jakuba z Gostynina, a także zainteresowań i potrzeby zgłębienia ksiąg, które nabył w ciągu życia, i sprawowania różnych funkcji kościelnych. Zgromadzone przez niego księgi są też znaczącym przyczynkiem do uzupełnienia wizerunku biograficznego wyższego rangą duchownego sprawującego funkcję sufragana w jednej z najstarszych diecezji w dawnej Polsce – w Płocku na Mazowszu.

Słowa kluczowe: Piotr Aurifaber Lubart, inkunabuły, biblioteka, katedra, Płock

WPROWADZENIE

Przedmiotem rozważań jest zaginiony piętnastowieczny księgozbiór sufragana płockiego Piotra (Aurifabera) Lubarta, którego czas życia i działalności przypadły na przełom XV i XVI stulecia. Odtworzenie (częściowe) księgozbioru i jego analiza były możliwe na podstawie zachowanych, bezcennych już dzisiaj zapisów Kazimierza Piekarskiego¹ wybitnego

¹ Kazimierz, Stanisław Kostka, Irydion Piekarski (1893–1944) – urodził się w Târgu Jiu w Rumunii jako syn Witolda i Klotyldy z Wróblewskich. Naukę pobierał u jezuitów najpierw w Chyrowie k. Dobromila, a następnie w gimnazjum we Lwowie i Stanisławowie. W 1915 r. uzyskał maturę w Gimnazjum św. Anny w Krakowie, w latach 1915–1920 studiował filologię polską i słowiańską na Uniwersytecie Jagiellońskim. W latach 1917–1920 pracował w bibliotece Akademii Umiejętności, następnie 1920–1921 w bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, 1925–1930 w dziale starych druków Biblioteki Jagiellońskiej i od 1931 r. objął obowiązki kierownika działu starych druków Biblioteki Narodowej. Był inicjatorem nowoczesnego księgoznawstwa polskiego i badań nad dziejami starej książki, uwzględniających marginalia, exlibrisy, zapisy proveniencyjne, oprawy, oficyny wydawnicze, drukarzy, nakład. W 1935 r. został mianowany przewodniczącym Państwowej Komisji dla Centralnego Katalogu Inkunabułów w Polsce. Podjął prace rejestrujące najstarsze druki znajdujące się na ziemiach polskich. Efektem tych prac było spisanie do 1939 r. prawie wszystkich inkunabułów znajdujących się w granicach Rzeczypospolitej. W ten sposób przygotował materiał pod przyszły katalog inkunabułów. W czasie wojny poważnie chorował, zmarł 7 II 1944 r. w Łowiczu, gdzie został pochowany na miejscowym cmentarzu parafialnym. Już po wojnie, w marcu 1948 r., jego doczesne szczątki

polskiego inkunabulisty i historyka książki, który przed 1939 r. prowadził prace badawcze nad historycznym księgozbiorem kościelnym w bibliotece Seminarium Duchownego w Płocku. Była to kolekcja duża i cenna.

Spis sporządzony przez Piekarskiego, zatytułowany *Inkunabuły Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku. Rejestracja Kazimierza Piekarskiego sprzed 1 IX 1939 roku*, szczęśliwie ocalał z zawieruchy wojennej². Obecnie spis jest jedynym śladem zasobności Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku do II wojny światowej, która posiadała jedną z najcenniejszych kolekcji starych ksiąg w Polsce (około 80 średniowiecznych kodeksów rękopiśmiennych, ok. 400 inkunabułów). Zbiór ten został przez Niemców w 1941 r. wywieziony do Królewca³. W „Plocker Tageblatt”, niemieckiej gazecie wydawanej w Płocku, pod datą 26 sierpnia 1941 r. poinformowano, że księgozbiór płocki, liczący 50 tysięcy tomów, w tym 100 rękopisów i ponad 300 inkunabułów, został przewieziony do Państwowej i Uniwersyteckiej Biblioteki w Królewcu. Bezprecedensową kradzież historycznego księgozbioru nazwano wówczas „porządkowaniem bibliotek w Południowych Prusach”, a Płock „miejscem odkrycia starych dokumentów kultury niemieckiej”⁴. Inkunabuły znajdujące się do 1941 r. w bibliotece seminaryjnej w Płocku pochodziły w znacznej mierze z instytucji diecezjalnych, w tym z kapituł: katedralnej i kolegiackiej w Pułtusku, a także z bibliotek klasztorów diecezji płockiej suprymowanych po 1864 r.

Według zapisów sporządzonych przez Piekarskiego w zbiorze inkunabułów płockich do 1939 r. znajdowały się także kolekcje wielu wybitnych duchownych bibliofilów z epoki renesansu: sufragana płockiego Piotra (Aurifabera) Lubarta (1474–1530)⁵, kanoników płockich: Mikołaja

ekshumowano i pochowano w Krakowie. Cf. S. Konarski, *Piekarski Kazimierz, Stanisław Kostka, Irydion (1893–1944)*, w: *Polski słownik biograficzny* [dalej: PSB], t. 26, red. E. Rostworowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981, s. 66–69; H. Barycz, *Kazimierz Piekarski*, „Pamiętnik Literacki” 1946, 36, 304, s. 313–326.

² Biblioteka Narodowa [dalej: BN], Zakład Starych Druków [dalej: ZSD], bez sygn., *Inkunabuły Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku. Rejestracja Kazimierza Piekarskiego sprzed 1 IX 1939 roku*.

³ M. Spandowski, *Polskie zbiory inkunabułów zniszczone, rozproszone i przemieszczone w czasie i w wyniku II wojny światowej*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2013, 44, s. 19–20; W. Graczyk, J.M. Marszalska, *Księgi rękopiśmienne i stare druki w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku. Z dziejów kultury polskich bibliotek kościelnych w dawnych wiekach*, Płock 2010, s. 20–30; S. Sawicka, *Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych*, Warszawa 1952, s. 43.

⁴ R. Knapiński, *Iluminacje romańskiej Biblii Płockiej*, Lublin 1992, s. 14.

⁵ *Hierarchia catholica medii aevi*, t. 3, wyd. C. Eubel, Monasterii 1923, s. 217; Z. Szostkiewicz, *Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski*, Rzym 1954, s. 111; H. Barycz, *Aurifaber (Lubart) Piotr (zm. 20 XII 1530)*, w: PSB, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków

Bartnickiego ze Strzegowa (zm. 1516)⁶ i Alberta Stanisława Brzeskiego z Nieborowa (XVII w.)⁷ oraz biskupa płockiego Piotra Dunin-Wolskiego (1530–1590)⁸. Ten ostatni posiadał bibliotekę zaliczaną do największych prywatnych kolekcji bibliofilskich w ówczesnej Polsce⁹. W piętnastowiecznym księgozbiornym odnotowano także księgi należące do biskupa poznańskiego Wawrzyńca Goślickiego (ur. ok. 1530, zm. 1607)¹⁰, a także do kanonika warszawskiego, doktora dekretów – Łukasza z Wilkanowa (ur. poł. XV, zm. pocz. XVI w.)¹¹.

OSOBA TESTATORA I JEJ ZAINTERESOWANIA KSIĘGAMI

Rangę każdego księgozbiornego podnoszą nie tylko autorzy zgromadzonych dzieł czy ich tematyka, ale także posiadacze dawnych ksiąg, szczególnie wówczas, gdy są to osoby utytułowane, wykształcone, mające

1935, s. 187; T. Żebrowski, *Zarys dziejów diecezji płockiej*, Płock 1976, s. 63; W. Graczyk, *Biblioteka katedralna płocka od średniowiecza do nowożytności*, w: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, red. W. Graczyk, Płock 2003, s. 23; idem, *Lubart Piotr (Aurifaber)*, w: *Encyklopedia katolicka* [dalej: EK], t. 11, red. S. Wilk, Lublin 2006, kol. 11; S.M. Szacherska, *Złoty wiek miasta, lata 1495–1580*, w: *Dzieje Płocka*, red. A. Gieysztor, Płock 1997, s. 150.

⁶ W. Mąkowski, *Mikołaj Bartnicki (zm. 1516)*, w: *PSB*, t. 1, s. 318–319; W. Graczyk, *Biblioteka katedralna płocka od średniowiecza do nowożytności*, w: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, red. W. Graczyk, Płock 2003, s. 21.

⁷ A.J. Nowowiejski, *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1930, s. 481; W. Graczyk, *Stanisław Łubieński, pasterz, polityk i pisarz (1574–1640)*, Tyniec–Kraków 2005, s. 198–199; W. Graczyk, *Biblioteka*, s. 29; J.M. Marszałska, *Rozwój zainteresowań naukowych środowiska katedralnego płockiego w świetle zasobu XV-wiecznej książki*, w: *Postęp i zacofanie w kulturze Europy Środkowej*, red. A. Barciak, Katowice–Zabrze 2015, s. 52–64.

⁸ J.M. Marszałska, *Polonica in the book collection of Piotr Dunin-Wolski (1531–1590) senator and bishop of Płock*, „*Saeculum Christianum*” 2020, 27, s. 18–22.

⁹ Piotr Dunin-Wolski, syn Pawła, w 1574 r. z nominacji króla Henryka Walezego został podkanclerzem koronnym; dwa lata później (1576) król Stefana Batory mianował go kanclerzem koronnym. W 1578 r. otrzymał prekonizację na biskupstwo płockie. Był bibliofilem i miłośnikiem literatury hiszpańskiej. Cf. W. Graczyk, *Wolski-Dunin Piotr (1530–1590)*, w: *EK*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Lublin 2014, kol. 904; A. Obrębski, *Volsciana. Katalog renesansowego księgozbiornego Piotra Dunin-Wolskiego, biskupa płockiego*, Kraków 1999.

¹⁰ D. Maniewska, *Goślicki Wawrzyniec (ok. 1530 – zm. 1607)*, w: *PSB*, t. 8, red. C. Bobińska et al., Wrocław–Kraków–Warszawa 1959–1960, s. 379–382; E. Ozorowski, *Goślicki Wawrzyniec, h. Grzymała (ok. 1530 – zm. 1607)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 1, red. H.E. Wyczawski, Warszawa 1981, s. 561–563.

¹¹ E. Kobylińska, *Przyczynek do biografii Łukasza z Wilkanowa, doktora obojga praw i teologii (XV/XVI wiek) i dziejów jego księgozbiornego*, „*Rocznik Biblioteki Narodowej*” 2020, 51, s. 243–258; L. Królik, *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII w.*, Warszawa 1990, s. 193.

kreatywny wpływ na ówczesną rzeczywistość. Przez pryzmat zgromadzonych dzieł i ich tematyki, często zachowane wpisy własnościowe lub wszelkie uwagi pozostawione na marginesach ksiąg czerpiemy wiedzę na temat zainteresowań właścicieli (użytkowników), widzimy ich stosunek do studiowanego przez nich dzieła.

Czy dotyczyło to także posiadacza kilku piętnastowiecznych dzieł, sufragana płockiego Piotra (Aurifabera) Lubarta (ok. 1470–1530)? Czy przez pryzmat tematyki dzieł i ich autorów można wysnuć dzisiaj tezę o jego zainteresowaniach lub podejmowanej analizie badawczej nad ich treścią, bo z czegoś to wynikało? W oparciu o przeanalizowany materiał pozostawiony przez Piekarskiego na to pytanie można odpowiedzieć dzisiaj tylko częściowo. Do pełnej analizy zagadnienia zabrakło podstawowego źródła, jakim były zaginione (zagrabione) księgi. Na ich kartach mogły znajdować się uwagi marginalne bądź podkreślenia fragmentów tekstu czynione ręką Piotra Lubarta. Jest to ważny przyczynek do rozważań dotyczących recepcji tekstów, z których mógł korzystać.

Piotr Aurifaber Lubart (ok. 1470–1530) pochodził z Krakowa, z rodziny złotników krakowskich (stąd jego przydomek Aurifaber) notowanych w już w XIV w.¹² Był synem Mikołaja Lubarta¹³. W Krakowie wstąpił na uniwersytet (zapisany jako Petrus Nicolai de Cracovia) i po odbyciu studiów został bakałarzem artium (1491) oraz magistrem sztuk wyzwolonych (1495)¹⁴. Był uczniem Jakuba z Gostynina¹⁵ reprezentującego

¹² B. Przybyszewski, *Złoty dom królestwa. Studium z dziejów krakowskiego cechu złotniczego od czasów jego powstania (ok. 1370) do połowy wieku XV.*, Warszawa 1968, s. 150–153; J. Pietrusiński, *Złotnicy krakowscy XIV–XVI wieku i ich cech*, w: J. Pietrusiński, *Złotnicy krakowscy XIV–XVI wieku i ich księga cechowa*, t. 1, Warszawa 2000, s. 378–381, 689–692.

¹³ J. Pietrusiński, *Złotnicy*, s. 613.

¹⁴ H. Barycz, *Aurifaber (Lubart) Piotr*, w: *PSB*, t. 1, s. 187; *Statuta liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849*, wyd. J. Muczkowski, Kraków 1849, s. 143; *Album Studiosorum Universitas Cracoviensis*, t. 1, Kraków 1887, s. 287; *Księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z XV wieku*, wyd. A. Gąsiorowski, Kraków 2000, s. 87, 93; *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, t. 1, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpraca R. Grzesik, Kraków 2004, s. 471; *Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508*, t. 2, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpraca R. Grzesik, Kraków 2004, s. 291.

¹⁵ Jakub z Gostynina (zm. 16 II 1506 r.). Po uzyskaniu stopnia bakałarza (1491), a następnie doktora teologii (1500) na Wydziale Teologii został profesorem na tymże wydziale. Od 1499 r. został kanonikiem kolegiaty św. Floriana w Krakowie. Dwukrotnie piastował też godność rektora (1503/1504, 1504). Od 1504 r. pełnił funkcję wicekanclerza uniwersytetu. Jego prawdopodobna twórczość z zakresu retoryki i poetyki nie jest znana. Nie wiadomo też, czy dochowały się jakieś komentarze do autorów starożytnych. Znana jest twórczość filozoficzna, *Theoremata...* (Kraków 1507) stanowiąca komentarz do pseudoarystotelesowskiego *Liber de causis*. Vide: M. Markowski, *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu*

popularny nurt arystotelizmu w piętnastowiecznym Krakowie i zwolennikiem nauczania *via antiqua* w filozofii, w której myśl Arystotelesa poznawana była przez pisma Awerroesa, Alberta Wielkiego, Tomasza z Akwinu i Idziego Rzymianina¹⁶. Szerzący się w tym czasie w Krakowie egidianizm miał licznych zwolenników, z których najwybitniejszym był Piotr Aurifaber¹⁷. Wraz z nawiązaniem do dzieł Tomasza z Akwinu szerzyła się też znajomość tekstów jego ucznia, Idziego Rzymianina, a także zapotrzebowanie na jego teksty. Był to czas, w którym Piotr Aurifaber Lubart nabywał do swojej biblioteki dzieła myślicieli teologicznych i filozoficznych, których popularność i znaczenie w kręgu akademików krakowskich było dobrze znane¹⁸.

Dwanaście lat później (1507) wyjechał do Rzymu, gdzie otrzymał doktorat z teologii z ekspektatywą na najbliższą wakującą profesurę w Collegium Maius w Krakowie i związane z tym beneficjum w uniwersytecie. Taki tok załatwienia sprawy wzbudził sprzeciw rektora uniwersytetu i profesorów. Spór trwał do 1508 r., kiedy Aurifaber, wsparty przez biskupa Jana Konarskiego, otrzymał w 1510 r. probostwo przy kościele uniwersyteckim św. Anny w Krakowie. W 1512 r. wystąpił już jako profesor teologii, nie ma jednak danych wskazujących na to, że został inkorporowany do Wydziału Teologii. Dopiero z 1513 r. pochodzi dokument wymieniający Piotra Aurifabera Lubarta z Krakowa, profesora teologii, kaznodziei w kościele Mariackim i plebana kościoła św. Anny. Zachował się natomiast z tego okresu jego komentarz do Ewangelii według św. Mateusza i św. Marka oraz Apokalipsy św. Jana Apostoła¹⁹.

Jego imię wzmiankowano przy zapisie trzech grzywien rocznego czynszu, uczynionym przez Marka Barbitonsora, zabezpieczonego na kamienicy przy ulicy św. Anny, należącej do Piotra Aurifabera Lubarta, w zamian za śpiew antyfon *Salve Regina* i *De Pace* w kościele św. Anny²⁰. Piotr pojawił się także jako arbiter na dokumencie dotyczącym prawa patronatu dwóch ołtarzy – Wszystkich Apostołów w kościele św. Szczepana i św. Agnieszki w kościele Mariackim w Krakowie z 1 maja

Krakowski 1397–1525, Kraków 1996, s. 201–202; T. Michałowska, *Literatura polskiego średniowiecza*, Warszawa 2011, s. 373–374.

¹⁶ M. Markowski, *Prądy filozoficzne w dobie Kopernika*, „*Analecta Cracoviensia*” 1973, 5, s. 278; M. Zwiercan, *Piotr Aurifaber z Krakowa*, w: *Encyklopedia filozofii polskiej*, t. 2, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2011, s. 252–253.

¹⁷ M. Markowski, *Prądy*, s. 278.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Szerzej na ten temat w: H. Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935, s. 183–184.

²⁰ M. Sajdak, *Krąg duchowieństwa kościoła św. Anny w średniowieczu*, „*Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ. Nauki Społeczne*” 2014, 9, 2, s. 77.

1513 r. Warto zaznaczyć, iż z czasów pobytu w Rzymie łączyła go znajomość z Erazmem Ciołkiem (1474–1522), późniejszym biskupem płockim i to dzięki protekcji biskupa Erazma Ciołka zawdzięczał godność opata komendarza w opactwie benedyktynów w Płocku (1513) i nieco później kanonię w kapitule płockiej²¹.

Dnia 9 stycznia 1514 r. (również dzięki protekcji biskupa Ciołka) otrzymał prowizję na biskupa pomocniczego do Płocka, zaś w 1523 r. godność archidiacona w płockiej kapitule katedralnej²². Będąc sufraganem płockim (z siedzibą w Lacedemonie), aktywnie uczestniczył w wydaniu w 1520 r. w Krakowie *Mszału Płockiego*.

Podczas pobytu biskupa płockiego Erazma Ciołka w Rzymie w latach 1518–1520 zarządzał diecezją płocką. Warto zaznaczyć, iż jego aktywność na polu działalności diecezjalnej widoczna była między innymi przez fakt wydania polecenia założenia specjalnej księgi święceń miejscowego kleru. Prowadzona w latach 1514–1530 księga (*Matrica ordinacionis presbiterorum et clericorum*) jest zabytkiem wyjątkowym, jest to bowiem jedyna znana obecnie z terenu ziem polskich samodzielna księga święceń duchownych z okresu poprzedzającego Sobór Trydencki²³.

Są liczne dowody na jego aktywne uczestnictwo w życiu kapituły katedralnej i diecezji płockiej. Był delegatem na synody prowincjonalne, występował też w charakterze sędziego polubownego, a także jako wizytator mający zapobiegać szerzeniu się luteranckich nowinek w diecezji²⁴. Z polecenia następcy Erazma Ciołka na stolicy biskupiej w Płocku, Andrzeja Krzyckiego (1482–1537), wraz z kanonikiem Janem Korczbikiem został wyznaczony do kierowania pracami nad odbudową katedry płockiej, a także do zebrania specjalnego podatku *pro fabrica ecclesiae*, przeznaczanego na odnowienie katedry po pożarze z marca 1530 r. We wrześniu 1530 r. zobowiązał się również do sfinansowania budowy kaplicy św. Anny przy katedrze w Płocku²⁵.

Ostatnia wiadomość o Piotrze Lubarcie pochodzi z 1 października 1530 r., kiedy to przyjechał w bliżej nieokreślonym celu do Krakowa. Zmarł 21 grudnia 1530 r., a dwa dni później (23 XII) został pochowany w kościele Mariackim w krypcie pod posadzką w pobliżu Ołtarza

²¹ W. Graczyk, *Biblioteka*, s. 23; idem, *Lubart*, kol. 11.

²² Z. Szostkiewicz, *op. cit.*, s. 111; T. Żebrowski, *op. cit.*, s. 63.

²³ Szerzej na ten temat: K. Kaczmarek, *Trzy średniowieczne świadectwa święceń duchownych z diecezji płockiej*, „Saeculum Christianum” 2019, 26, 1, s. 49.

²⁴ W. Mąkowski, *Biskupi i sufragani płoccy*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 1928, 23, 6, s. 178.

²⁵ *Ibidem*; A.J. Nowowiejski, *op. cit.*, s. 196; K.R. Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002, s. 291–292.

Zwiastowania NMP²⁶. Informacje o śmierci, miejscu i dacie pochówku biskupa Piotra Lubarta pochodzą od jego przyrodniego brata, zwanego również Aurifaberem, doktora teologii na krakowskiej Alma Mater – Stanisława Lubarta²⁷.

PRO BIBLIOTHECAE CATHEDRALIS ECCLESIAE PLOCENSIS LIBRI LEGAVIT

Piotr (Aurifaber) Lubart wzorem renesansowych biskupów zgromadził w ciągu swego życia zasobny i cenny księgozbiór. Wykształcony w Uniwersytecie Krakowskim, uczeń Jakuba z Gostynina, zwolennik egidianizmu w nauce, pozostający w bliskich kontaktach z wybitnym renesansowym biskupem Erazmem Ciołkiem i jego następcą na stolicy biskupiej w Płocku – Andrzejem Krzyckim – wyniósł również dzięki nim umiłowanie do wiedzy i książki. Skąd zatem mimo upływu kilku wieków czerpiemy wiedzę na temat jego biblioteki i przekazania ksiąg legatem testamentowym do biblioteki katedralnej w Płocku w XVI w.? Kto był wykonawcą ostatniej woli sufragana płockiego? Jakie księgi przekazał legatem testamentowym katedrze płockiej?

W wydanej w 1930 r. *Monografii historycznej miasta Płocka* Antoni Julian Nowowiejski odnotował:

[...] Przyjaciół biskupa Erazma Ciołka, mąż wykształcony, Piotr Aurifaber z Krakowa, Lubartem też zwany, sufragan płocki, zbiera uczone księgi, pięknie je oprawia, a umierając w roku 1530, przekazuje je bibliotece katedralnej płockiej, z tem, że brat jego, ks. Stanisław Złotnicki, prof. świętej teologii w Krakowie, używać ich będzie do śmierci, było tych ksiąg 42. Po śmierci ks. Stanisława, ks. Melchior Sobek z Sulewa, kustosz płocki i kanonik krakowski przywiózł do Płocka 40 ksiąg, dwie bowiem gdzieś zaginęły [...] ²⁸.

W latach siedemdziesiątych XX w. informację tę uzupełnił jeszcze Marian Zwiercan w oparciu o zachowane w Bibliotece Jagiellońskiej *Materiały do wykładów arystotelesowskich Piotra Aurifabera na Uniwersytecie*

²⁶ Szerzej na ten temat: K.J. Czyżewski, W. Walanus, M. Walczak, *Nagrobek sufragana płockiego Piotra Lubarta w kościele Mariackim w Krakowie*, „Rocznik Krakowski” 2009, 75, s. 17; 21–22.

²⁷ *Ibidem*, s. 17; H. Barycz, *Aurifaber*, s. 187–188.

²⁸ A.J. Nowowiejski, *op. cit.*, s. 479–480; Archiwum Diecezjalne w Płocku, *Acta Capituli Plocensis ab anno 1538–1652*, sygn. 5, k. 80; W. Graczyk, *Biblioteka*, s. 23.

Krakowskim²⁹, pisząc, iż: „[...] posiadał księgozbiór złożony z rękopisów i inkunabułów, oprawnych w skórę z wyciskami i złoceniami. Książki swe zaopatrywał na marginesach w liczne glosy i noty [...]”³⁰. Prawo dożywotniego użytkowania ksiąg otrzymał na mocy testamentu przyrodni brat biskupa, Stanisław Aurifaber Lubart. Po jego śmierci (1541) księgi w liczbie 40 lub 50 (różnej treści) przewiózł z Krakowa do Płocka Melchior Sobek, kustosz płocki i kanonik krakowski³¹.

Część zgromadzonego w ciągu życia księgozbioru została przekazana do biblioteki uniwersyteckiej w Krakowie. Z informacji zapisanej przez Zwiercana wynika, że były to głównie księgi rękopiśmienne bez podania ich autora i treści oraz rękopisy prac Piotra Aurifabera Lubarta lub dzieła otrzymane od swego mistrza Jakuba z Gostynina. Pewną część swego zbioru Lubart darował Jakubowi z Kleparza (Friedlowi), doktorowi teologii w Uniwersytecie Krakowskim i kanonikowi katedry krakowskiej. Z Jakubem z Kleparza łączyło Piotra Lubarta między innymi zainteresowanie egidianizmem³². Jednakże najistotniejszym źródłem, dzięki któremu czerpiemy wiedzę na ten temat, jest pozostawiony zapis z 1541 r. w aktach Kurii Krakowskiej, znany wspomnianym już autorem:

[...] libros testamento reverendissimi olim domini Petri episcopi lacedemonensi [...] demonstratos et venerabili olim domino Stanislaeo [...] fratris ipsius olim domini suffraganei ploczensi ad usum [...] durante ipsius vita per eum concessos, ecclesiae Cathedrali ploczensi consignatos [...]”³³.

Były nim również piętnastowieczne księgi (inkunabuły), które przez cztery wieki, od 1541 do 1941 r., znajdowały się w środowisku kościelnym w Płocku.

²⁹ M. Zwiercan, *Aurifaber Piotr z Krakowa, Piotr Lubart (ok. 1470–1530)* w: *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa–Łódź 1972, s. 22.

³⁰ *Ibidem*, s. 22.

³¹ M. Zwiercan, *Aurifaber*, s. 22, za: *Materiały do wykładów arystotelesowskich Piotra Aurifabera na Uniwersytecie Krakowskim*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1960, 12, 2, s. 22; A.J. Nowowiejski, *op. cit.*, s. 479–480.

³² M. Zwiercan, *Friedel Jakub z Kleparza (ok. 1484–1553)*, w: *Słownik pracowników*, s. 232–233, za: A. Lewicka-Kamińska, *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej*, Kraków 1962, s. 240.

³³ Szerzej na ten temat: K.J. Czyżewski, W. Walanus, M. Walczak, *op. cit.*, s. 21, przypis 29; *Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1545–1550. Źródła do dziejów Wawelu*, t. 12, cz. 4, wyd. B. Przybyszewski, Kraków 2008, s. 309, przypis nr 2.

CHARAKTERYSTYKA KSIĄG Z TZW. ZASOBU PŁOCKIEGO PIOTRA LUBARTA

Mimo że legat ksiąg biskupa Piotra (Aurifabera) Lubarta i jego brata Stanisława do biblioteki katedralnej płockiej był znaczący, to – jak wspomniano – nie cały księgozbiór biskupa przeszedł w posiadanie biblioteki katedralnej. Część księgozbioru pozostała w bibliotece Collegium Maius w Krakowie³⁴. W ciągu minionych wieków korzystali z ksiąg po biskupie Lubarcie kanonicy kapituły płockiej, pozostawiając na ich kartach swoje zapisy własnościowe i wszelkie uwagi dotyczące lektury dzieła.

Po przeprowadzonej przebudowie katedry płockiej księgozbiór w 1903 r. został przeniesiony do muzeum diecezjalnego, mieszczącego się nieopodal katedry, a następnie w 1928 r. do nowo wybudowanego gmachu biblioteki na terenie seminarium duchownego³⁵.

To właśnie do nowego gmachu biblioteki seminarialnej w 1937 r. przyjechał Kazimierz Piekarski, dokonując rejestracji piętnastowiecznych ksiąg. Wśród około 400 inkunabułów Piekarski odnotował również i te, których właścicielem na początku XVI stulecia był późniejszy sufragan płocki Piotr Aurifaber Lubart, współpracownik biskupów Erazma Ciołka i Andrzeja Krzyckiego.

Czy dzisiaj jesteśmy w stanie odtworzyć losy tych ksiąg do momentu ich spisania przez Piekarskiego? Czy potrafimy odpowiedzieć na pytanie, gdzie były przechowywane, kto z nich korzystał bądź do których zbiorów część z nich trafiła? Zachowane źródła archiwalne są nader skąpe. Wzorem praktyki minionych wieków księgi zostały zapewne przewiezione do Płocka w skrzyniach i zapewne przez jakiś czas były w nich przechowywane w bibliotece katedralnej, jednakże z uwagi na szczupłość miejsca przeniesione zostały w 1557 r. do pomieszczenia znajdującego się w wieży frontowej świątyni. To pomieszczenie służyło księgom do 1901 r.³⁶ Z okresu tzw. katedralnego pochodziły też ślady użytkowania ksiąg przez kanoników płockich w XVIII w. Z pierwszej połowy XVIII stulecia pochodzi też jedyny znany i zachowany spis ksiąg katedralnych, zamieszczony w *Visitatio Generalis Ecclesiae cathedralis Plocensis A.D. 1741*, w którym zostały ujęte księgi po Piotrze Lubarcie.

Dokładna odpowiedź na postawione wyżej pytania uzależniona jest od zapisu własnościowego pozostawionego na księdze, a weryfikacja była możliwa jedynie z autopsji. I tego w 1937 r. dokonał Kazimierz Piekarski, spisując inkunabuły płockie wraz z zapisem ich dawnych właścicieli.

³⁴ W. Graczyk, J.M. Marszałska, *op. cit.*, s. 28.

³⁵ *Ibidem*, s. 29.

³⁶ W. Graczyk, *Biblioteka*, s. 23.

Z 42 ksiąg legowanych przez sufragana płockiego Piotra Lubarta do biblioteki katedralnej w Płocku do 1937 r. pozostało zaledwie 11 woluminów. O losach 31 ksiąg można jedynie domniemywać.

Jaka tematyka dominowała wśród „ocalałych” w ciągu wieków 11 woluminów, których do 1530 r. właścicielem był sufragan płocki Piotr Lubart? Bez wątplenia ich tematyka i autorzy są wypadkową studiów Piotra na krakowskiej Alma Mater, związanych z tematyką wykładów Jakuba z Gostynina, którego uczniem był Piotr Aurifaber Lubart. Były też zgromadzone księgi niezbędne do sprawowania przez Lubarta funkcji kaznodziei w uniwersyteckim kościele św. Anny w Krakowie, a także wyższych godności kościelnych. Potwierdzają to autorzy zgromadzonych dzieł, między innymi: perski uczoney, filozof i medyk Awicenna, wybitny przedstawiciel scholastycznego arystotelizmu Albert Wielki oraz średniowieczny filozof i teolog, kanonik regularny – Hugo ze św. Wiktora. Niezależnie od tematyki wykładów w obrębie zainteresowań naukowych (teologicznych i filozoficznych) Lubarta były też dzieła Augustyna Aureliusza, Jana de Fonte, wykłady do czterech ksiąg Sentencji Piotra Lombarda czy Wilhelma Ockhama – średniowiecznego filozofa i teologa franciszkańskiego. Piotr Aurifaber Lubart zwykł swoje księgi sygnować imieniem i nazwiskiem z przyporządkowaniem stopnia naukowego oraz funkcji spełnianej w kościele. Na jednym z piętnastowiecznych dzieł pozostawił wpis informujący, iż księgę, na której to uczynił, otrzymał od swego mistrza Jakuba z Gostynina, za otrzymanie której mistrz zobowiązywał go do pamięci modlitewnej. Świadczyła o tym zapisana, dobrze znana formuła: *oretur pro eo*.

I tak na współoprawnym dziele Jana de Fonte, *Compendium quattuor librorum Sententiarum Petri Lombardi* [Augsburg: Günther Zainer, 1475–76] [...] ³⁷ odnotowano: *Iste liber datus est ad librariam theologorum maioris Collegij artistarum per venerabilem virum Magistrum Iacobum de Gosthijnyn Sacrae Theologiae professoem. Oretur pro eo. Ad usum Magistro Petro de Cracovia [...] ad vitam* [XVI w.] ³⁸.

Jak już wcześniej zaznaczono, z darowizny Piotra Lubarta do 1941 r. zachowało się w Płocku 11 ksiąg o różnej tematyce, na których Lubart i kolejni użytkownicy pozostawili ślady swojej czytelniczej obecności. I tak na dziele Ambrożego de Spira, *Quadragiesimale de floribus sapientiae*. Ed. Marcus Venetus [Venice, Bonetus Locatellus, for Octavianus Scotus, 20 Feb. 1488/9] ³⁹, zapisano: *Liber magistri Petri Lubarth de Cracoviae, sacrae*

³⁷ BN, ZSD, bez sygn., *Inkunabuły Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku. Rejestracja Kazimierza Piekarskiego sprzed 1 IX 1939 roku*, poz. 372.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, poz. 173.

theologiae professoris S. Annae, plebani Anno Dni 1510, pro marce comparatus. Podobny zapis proveniencyjny figurował na dziele Augustyna Aureliusza, *Explanatio Psalmorum* [Basel, Johann Amerbach 1497]⁴⁰. Był to czas, w którym Lubart sprawował między innymi funkcję kaznodziei w kościele Mariackim i zarazem plebana w kościele akademickim św. Anny w Krakowie. Księga ta w XVIII w. była w posiadaniu (i zapewne użytkowaniu) kanonika płockiego Jana Jeżewskiego, który przed śmiercią ofiarował ją klasztorowi reformatów w Płocku z prośbą o modlitwę wstawienniczą: *Hic post fata Rev. Domini Ioanni Jezewski, canonici cathedralis Plocensis donatus est conventui Plocensi PP. Reformatorum 1768. Oretur pro eo*⁴¹.

Na dwóch pozostałych dziełach: Alberta Wielkiego, *Metaphisica* [Johannes and Gregorius de Gregoriis, de Forlivio, 18 Dec. 1494]⁴², oraz Tomasza de Argentina, *Scripta super quattuor libros sententiarum*. Ed. Pallas Spangel, p. I–IV [Strasburg, Martin Flach (printer of Strassburg), 1490]⁴³, znajdował się identyczny wpis ich pierwszego właściciela: *Liber magistri Petri de Cracovia*. Z kolei na dziele Bernarda z Clairvoux, *Sermones de tempore et de sanctis et de diversis* [Speyer, Peter Drach, [between 31 Aug. 1481 and 1482]⁴⁴, zapisano, iż księga ta należała do Piotra, sufragana płockiego: *Petri suffraganei Plocensis sum*⁴⁵, a zatem można domniemywać, iż Piotr Lubart nabył dzieło po 1514 r.

W bliżej nieznanym okolicznościach dzieło św. Bernarda, *Sermones de tempore et de sanctis...*⁴⁶, trafiło do Wawrzyńca Goślickiego (ur. ok. 1530, zm. 1607), komendarza kościoła św. Marcina w Poznaniu i zarazem opata komendatoryjnego klasztoru cystersów w Oliwie, pełniącego też funkcję kanonika płockiego⁴⁷. Ta sama księga nieco później była w posiadaniu ks. Wojciecha Dąbrowskiego z Pacyny i zarazem altarzysty w kościele pw. św. Wojciecha w Poznaniu, by w końcu trafić na półki płockiej biblioteki seminaryjnej. Drogę wędrowki księgi oddają zapisy proveniencyjne: *Petri suffraganei Plocensis sum* [I poł. XVI w.] następnie: *Patris Alberti Dąbrowij Paczynensis sum. Datus post mortem Laurentii Goślicki 1607; Anno Domini 16*

⁴⁰ *Ibidem*, poz. 433.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*, poz. 347.

⁴³ *Ibidem*, poz. 396.

⁴⁴ *Ibidem*, poz. 399.

⁴⁵ P. Nitecki, *Biskupi kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992, s. 126; J.M. Marszałska, *Rozwój*, s. 58.

⁴⁶ BN, ZSD, bez sygn., *Inkunabuły Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku. Rejestracja Kazimierza Piekarskiego sprzed 1 IX 1939 roku*, poz. 399.

⁴⁷ E. Ozorowski, *op. cit.*, s. 561–563.

*duo decimo [1612] 2 Junij Pater Albertus Dąbrovius actus Presbyter Paczynensis me possidet altaris Sancti Adalberti Posnaniae manu propria*⁴⁸.

Księgi posiadały oprawę z epoki⁴⁹, co wskazywałoby, iż ich pierwszy właściciel dbał nie tylko o treść dzieła, ale również o jego oprawę artystyczną.

PODSUMOWANIE

Kazimierz Piekarski spisując (rejestrując) piętnastowieczny księgozbiór płocki, pozostawił bezcenne informacje dotyczące autorów, tematyki i nade wszystko te dotyczące dawnych właścicieli ksiąg płockiego środowiska kościelnego. Dzięki ocalałym zapisom możemy dzisiaj odtworzyć z dużym prawdopodobieństwem księgozbiór po Piotrze Lubarcie, renesansowym sufraganie płockim współpracującym kolejno z biskupem Erazmem Ciołkiem i Andrzejem Krzyckim. Analiza tego już niewielkiego zbioru (w ciągu wieków znacznie się zmniejszył) jest odzwierciedleniem wykształcenia, jakie odebrał w krakowskiej Alma Mater pod kierunkiem Jakuba z Gostynina, a także zainteresowań i potrzeby zgłębienia ksiąg, które nabył w ciągu życia do sprawowania różnych funkcji kościelnych. Jest też ważnym przyczynkiem do badań nad wykształceniem i znajomością różnych dzieł o tematyce filozoficzno-teologicznej w swojej epoce. Księgi, które zgromadził w ciągu życia, są też znaczącym przyczynkiem do uzupełnienia wizerunku biograficznego wyższego rangą duchownego sprawującego funkcję sufragana w jednej z najstarszych diecezji w dawnej Polsce – w Płocku na Mazowszu.

ANEKS

Spis inkunabułów biblioteki katedralnej w Płocku z proveniencją sufragana płockiego Piotra Lubarta

Albertus Magnus

1. Metaphysica.

Venice: Johannes and Gregorius de Gregoriis, de Forlivio, 18 Dec.

1494. f°.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Dokładne opisy opraw ksiąg Piotra Lubarta zostały odtworzone dzięki fragmentarycznym opisom pozostawionym przez K. Piekarskiego. Zostały one przytoczone *in extenso* pod spisem bibliograficznym każdego dzieła. Poniżej vide: *Spis inkunabułów*.

GW 683. IBP 108. ISTD ia00276000.IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +35).

Inc.Piekarski 347; prow. i oprawa jak Inc.: Avicenna, *Metaphysica* [Latin]. Ed: Franciscus de Macerata and Antonius Fracantianus. [Venice: Bernardinus Venetus, de Vitalibus, for Hieronymus de Durantibus, 26 Mar. 1495]. f°.

2. Summa de creaturis.

Venice: Simon de Luere, for Andreas Torresanus, de Asula, 19 Dec. 1498; 16 Feb. 1498/99. f°.

GW 779. IBP 127. ISTD ia00334000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +43).

Inc.Piekarski 369; prow. i oprawa jak Inc.: Ioannes de Fonte, *Compendium quattuor librorum Sententiarum Petri Lombardi*. [Augsburg: Günther Zainer, 1475–76]. f°.; współoprawy z Hugo de Sancto Victore, *De sacramentis Christianae fidei*. [Augsburg: Günther Zainer, about 1477]. f°.

Augustinus, Aurelius

3. Explanatio Psalmorum.

Basel: Johann Amerbach, 1497. f°.

GW 2911. OL 1. IBP 647. ISTD ia01274000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +278).

ISTD: 3 parts + Tabula

Prow.: 1. Liber M[a]gis[tri] Petri Lubarth de Crac[ovia] Sacrae Theologiae Professoris ad Sanctam Annam Plebani Anno D[omi]ni 1510 comparatus (naklejka)

2. Hic liber post fata p[hilosophiae] d[oc]toris Ill[ustrissi]mi M. Jeżewski Can[onici] Cath[edralis] Ploc[ensis] donatus est conventui Plocen[si] P[atrum] Reformat[orum] 1768 oretur pro eo

3. Płock Sem[inarium] VIII.1.30. – piecz. [I poł. XX w.]

Opr.: deska, p[ół]s[kóre]k br[unatny], [tłoczenia] śl[epe], [resztki] klamry, wycisk [daty]

„1510”, współcz[esna] [XV/XVI w.].

Inc.Piekarski 433

Avicenna

4. *Metaphysica* [Latin]. Ed: Franciscus de Macerata and Antonius Fracantianus.

[Venice: Bernardinus Venetus, de Vitalibus, for Hieronymus de Durantibus, 26 Mar. 1495]. f°.

GW 3130. IBP 720. ISTD ia01431000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +307). CINL 119.

Def.: kolofon wycięty

Prow.: 1. Liber M[a]gist[r]i Petri de Crac[ovia] [XVI w.]

2. [Płock Kapituła. Kartka „24”]

Opr.: deska, p[ół]s[kóre]k br[unatny], [tłoczenia] śl[epe], krak[owska], współcz[esna]
[XV/XVI w.].

Inc.Piekarski 348; współoprawny z Inc.: Albertus Magnus, *Metaphysica*. Venice: Johannes and Gregorius de Gregoriis, de Forlivio, 18 Dec. 1494. f°.

Bernardus Claravallensis

5. Sermones de tempore et de sanctis et de diversis.

[Speyer]: Peter Drach, [between 31 Aug. 1481 and 1482]. f°.

GW 3942. FLI 70. IBP 923. ISTC ib00437000. IBP II (egz. wykaz.

w kat. strat: +428).

Def.: br[ak] kart 12, ostatniej z kolofonem i tabulą

NB: Inic[jały] rubr[owane]

Prow.: 1. Petri suffraganei Plocen[sis] sum [I poł. XVI w.]

2. Patris Alberti Dąbrovij Paczynensis sum. Datus post mortem Laurentii Goślicki 1607; Anno D[omi]ni 16 duo decimo [1612] 2 Junij P[ate]r Albertus Dąbrovius actu[s] Presbyter Paczynensis me possidet altaris S[ancti] Adalberti Posn[ani]ae m[anu] p[ro]p[ria]

3. Superexlibris XVIII w. „D.7”

Opr.: deska, [skóra] br[unatna], [tłoczenia] śl[epe], pols[ka], współcz[esna] [XV/XVI w.].

Inc.Piekarski 399

Ioannes de Fonte

6. Compendium quattuor librorum Sententiarum Petri Lombardi.

[Augsburg: Günther Zainer, 1475–76]. f°.

HC* (Add.) 7225. GW M13568. IBP 3115. ISTC ij00314000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +1322).

Prow.: 1. Iste liber datus est ad librariam theologorum maioris Collegij artistarum per venerabilem virum M[a]g[ist]r[um] Iacobum de Gosthijnyn Sacrae Theol[ogiae] professoem. Oretur pro eo. Ad usum M[a]g[ist]ro Petro de Crac[ovia] [...] ad vitam [XVI w.]

2. [Zapewne kapit[uła] Pł[ocka]]

Opr.: p[ół]s[kóre]k brun[atny], [tłoczenia] ślepe, krak[owska], współcz[esna] [XV/XVI w.].

Inc.Piekarski 372; współoprawny z Inc.: Hugo de Sancto Victore, *De sacramentis Christianae fidei*. [Augsburg: Günther Zainer, about 1477]. f° oraz z Albertus Magnus, *Summa de creaturis*. Venice: Simon de Luere, for Andreas Torresanus, de Asula, 19 Dec. 1498; 16 Feb. 1498/99. f°.

Hugo de Sancto Victore

7. De sacramentis Christianae fidei.

Strassburg: [Printer of the 1483 Jordanus de Quedlinburg (Georg Husner)], 30 July 1485. f°.

HC* 9025. GW 13631. FLI 228. IBP 2896. ISTC ih00535000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +1227).

Def.: obejmujący k[arty] 1–66. [Liber I]

Inc.Piekarski 370

8. Hugo de Sancto Victore, De sacramentis Christianae fidei. [Augsburg: Günther Zainer, about 1477]. f°.

HC* (Add.) 9023. GW 13630. IBP 2897. ISTC ih00536000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +1228).

Inc.Piekarski 371; prow. i oprawa jak Inc.: Ioannes de Fonte Compendium quattuor librorum Sententiarum Petri Lombardi. [Augsburg: Günther Zainer, 1475–76]. f°.

Ockham Guillelmus de

9. Quodlibeta septem una cum tractatu De sacramento altaris.

Strassburg: [Printer of the 1483 Jordanus de Quedlinburg (Georg Husner)], 1491, „after” 6 Jan. f°.

HC* 11941. GW 11912. IBP 4036. ISTC io00018000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +1707).

Prow.: Liber M[a]g[ist]ri Petri de Cracovia [pocz. XVI w.]

Opr.: deska, [skóra] br[unatna], [tłoczenia] śl[epe], krak[owska] współcz[esna] [XV/XVI w.].

Inc.Piekarski 303

Spiera, Ambrosius de

10. Quadragesimale de floribus sapientiae. Ed: Marcus Venetus.

Venice: Bonetus Locatellus, for Octavianus Scotus, 20 Feb. 1488/89. 4°.

HC*922. GW M43134. IBP 5075. ISTC is00681000. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +2106).

Prow.: 1. Liber M[a]g[ist]ri Petri Lubarth de Crac[ovi]a Sac[rae] Theol[ogiae] Professoris S[anc]tae Annae Plebani Anno D[omin]i 1510 Merce comparatus

2. Płock Sem[inarium] XVIII.2.13 – piecz. [I poł. XX w.]

Opr.: deska, p[ó]łs[kóre]k, [tłoczenia] ślepe, krak[owska] [1550], na grzbiecie stara naklejka: „F” 479 [XVIII w.].

Inc.Piekarski 173

Thomas de Argentina

11. Scripta super quattuor libros Sententiarum Petri Lombardi. Ed: Pallas Spangel.

Strassburg: Martin Flach (printer of Strassburg), 1490. f°.

C603. GW M46615. IBP 5351. ISTC it00343000. CINL 953. IBP II (egz. wykaz. w kat. strat: +2207).

ISTC: 4 parts

CIBN T-215 notuje warianty.

NB: Inic[jały] rubr[owane]. Płock Sem[inarium] (I, II).
 Prow.: 1. Liber M[aj]gist[ri] Petri de Craco[vi]a [XVI w.]
 2. Kapit[uła] Płock[a]. Kartka „16”
 Opr.: deska, [skóra] br[unatna], [tłoczenia] śl[epe], klamry, kra-
 k[owska], współcz[esna] [XV/XVI w.].
Inc.Piekarski 396

REFERENCES (BIBLIOGRAFIA)

Archival and library sources (Źródła archiwalne i biblioteczne)

Archiwum Diecezjalne Płockie:

Acta Capituli Plocensis ab anno 1538–1652, sygn. 5.

Biblioteka Narodowa:

Zakład Starych Druków, bez sygn., *Inkunabuły Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku. Rejestracja Kazimierza Piekarskiego sprzed 1 IX 1939 roku.*

Printed sources (Źródła drukowane)

Hierarchia catholica medii aevi, t. 3, wyd. C. Eubel, Monasterii 1923.

Statuta liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849, wyd. J. Muczkowski, Kraków 1849.

Księga promocji Wydziału Sztuk Uniwersytetu Krakowskiego z XV wieku, wyd. A. Gąsiorowski, Kraków 2000.

Metryka Uniwersytetu Krakowskiego z lat 1400–1508, t. 1–2, wyd. A. Gąsiorowski, T. Jurek, I. Skierska, współpraca R. Grzesik, Kraków 2004.

Wypisy źródłowe do dziejów Wawelu z archiwaliów kapitulnych i kurialnych krakowskich 1545–1550. Źródła do dziejów Wawelu, t. 12, cz. 4, wyd. B. Przybyszewski, Kraków 2008.

Studies (Opracowania)

Barycz H., *Aurifaber (Lubart) Piotr*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków 1935.

Barycz H., *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935.

Barycz H., *Kazimierz Piekarski*, „Pamiętnik Literacki” 1946, 36, 304.

Czyżewski K.J., Walanus W., Walczak M., *Nagrobek sufragana płockiego Piotra Lubarta w kościele Mariackim w Krakowie*, „Rocznik Krakowski” 2009, 75.

Graczyk W., *Biblioteka katedralna płocka od średniowiecza do nowożytności*, w: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku*, red. W. Graczyk, Płock 2003.

Graczyk W., *Lubart Piotr (Aurifaber)*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 11, red. S. Wilk, Lublin 2006.

Graczyk W., *Stanisław Łubieński, pasterz, polityk i pisarz (1574–1640)*, Tyniec–Kraków 2005.

Graczyk W., *Wolski-Dunin Piotr (1530–1590)*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20, red. E. Gigilewicz, Lublin 2014.

Graczyk W., Marszałska J.M., *Księgi rękopiśmienne i stare druki w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku. Z dziejów kultury polskich bibliotek kościelnych w dawnych wiekach*, Płock 2010.

Kaczmarek K., *Trzy średniowieczne świadectwa święceń duchownych z diecezji płockiej*, „Saeculum Christianum” 2019, 26, 1.

Knapieński R., *Iluminacje romańskiej Biblii Płockiej*, Lublin 1992.

- Kobylińska E., *Przyczynek do biografii Łukasza z Wilkanowa, doktora obojga praw i teologii (XV/XVI wiek) i dziejów jego księgozbioru*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2020, 51.
- Konarski S., *Piekarski Kazimierz, Stanisław Kostka, Irydion (1893–1944)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 26, red. E. Rostworowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1981.
- Królik L., *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII w.*, Warszawa 1990.
- Lewicka-Kamińska A., *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej*, Kraków 1962.
- Maniewska D., *Goślicki Wawrzyniec (ok. 1530–zm. 1607)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 8, red. C. Bobińska et al., Wrocław–Kraków–Warszawa 1959–1960.
- Markowski M., *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego 1397–1525*, Kraków 1996.
- Markowski M., *Prądy filozoficzne w dobie Kopernika*, „Analecta Cracoviensia” 1973, 5.
- Marszałka J.M., *Polonica in the book collection of Piotr Dunin-Wolski (1531–1590) senator and bishop of Płock*, „Saeculum Christianum” 2020, 27.
- Marszałka J.M., *Rozwój zainteresowań naukowych środowiska katedralnego płockiego w świetle zasobu XV-wiecznej książki*, w: *Postęp i zacofanie w kulturze Europy Środkowej*, red. A. Barciak, Katowice–Zabrze 2015.
- Mąkowski W., *Biskupi i sufragani płocki*, „Miesięcznik Pastorski Płocki” 1928, 23, 6.
- Mąkowski W., *Mikołaj Bartnicki (zm. 1516)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków 1935.
- Michałowska T., *Literatura polskiego średniowiecza*, Warszawa 2011.
- Nitecki P., *Biskupi kościoła w Polsce. Słownik biograficzny*, Warszawa 1992.
- Nowowiejski A.J., *Płock. Monografia historyczna*, Płock 1930.
- Obębski A., *Volsciana. Katalog renesansowego księgozbioru Piotra Dunin-Wolskiego, biskupa płockiego*, Kraków 1999.
- Ozorowski E., *Goślicki Wawrzyniec, h. Grzymała (ok. 1530 – zm. 1607)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, t. 1, red. H.E. Wyczawski, Warszawa 1981.
- Pietrusiński J., *Złotnicy krakowscy XIV–XVI wieku i ich cech*, w: J. Pietrusiński, *Złotnicy krakowscy XIV–XVI wieku i ich księga cechowa*, t. 1, Warszawa 2000.
- Prokop K.R., *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)*, Kraków 2002.
- Przybyszewski B., *Złoty dom królestwa. Studium z dziejów krakowskiego cechu złotniczego od czasów jego powstania (ok. 1370) do połowy wieku XV*, Warszawa 1968.
- Sajdak M., *Krąg duchowieństwa kościoła św. Anny w średniowieczu*, „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ. Nauki Społeczne” 2014, 9, 2.
- Sawicka S., *Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych*, Warszawa 1952.
- Spandowski M., *Polskie zbiory inkunabułów zniszczone, rozproszone i przemieszczone w czasie i w wyniku II wojny światowej*, „Rocznik Biblioteki Narodowej” 2013, 44.
- Szacherska S.M., *Złoty wiek miasta, lata 1495–1580*, w: *Dzieje Płocka*, red. A. Gieysztor, Płock 1997.
- Szostkiewicz Z., *Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski*, Rzym 1954.
- Zwiercan M., *Piotr Aurifaber z Krakowa*, w: *Encyklopedia filozofii polskiej*, t. 2, red. A. Maryniarczyk, Lublin 2011.
- Zwiercan M., *Aurifaber Piotr z Krakowa, Piotr Lubart (ok. 1470–1530)*, w: *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa–Łódź 1972.
- Zwiercan M., *Friedel Jakub z Kleparza (ok. 1484–1553)*, w: *Słownik pracowników książki polskiej*, red. I. Treichel, Warszawa–Łódź 1972.
- Żebrowski T., *Zarys dziejów diecezji płockiej*, Płock 1976.

NOTA O AUTORZE

Jolanta M. Marszalska – prof. dr hab., profesor zwyczajny w Instytucie Historii na Wydziale Nauk Historycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania i badania naukowe obejmują literaturę i kulturę staropolską, monastycyzm, biblioteki klasztorne benedyktynów, cystersów, bernardynów i karmelitów bosych, a także historyczne księgozbiory diecezji tarnowskiej i płockiej oraz historię polskich rodów arystokratycznych.

ABOUT THE AUTHOR

Jolanta M. Marszalska – a full professor at the Institute of History of the Faculty of Historical Sciences, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw. Her research interests include Old Polish literary culture, monasticism, cloistral libraries of the Benedictines, Cistercians, Bernardines, and Discalced Carmelites, as well as the historical book collection of the Dioceses of Tarnów and Płock, and the history of Polish aristocratic families.

